

SIKKERHET ER ET VERDIVALG

PETROLEUMSTILSYNET 2017-2018

Foto: Morten Gjerstad

INNHold

DEL	SIKKERHET ER ET VERDIVALG	6
1	Viktige, varige, vanskelige valg	8
	Diskusjon og operasjon	10
	Når det <i>ikke</i> snakkes om sikkerhet	11
	Klar melding	12
	Den norske modellen	14
	Tuftet på tillit	16
	Verdier er mer enn tall	18
DEL	ER TRENDEN SNUDD?	21
2	Pådriv for partssamarbeid	24
	Samlet om standardisering	26
	Revidert robusthet	28
DEL	ANDRE AKTUELLE SAKER	
3	Granskar dødsulykke	32
	Rødt lys for Goliat	34
	Sikker digitalisering	37
	Mest mulig norsk	39
	Usynlig fare	41

Sikkerhet er et verdivalg er *Ptils Hovedtema for 2018*. Kamilla Espeland, som er avbildet på fotoet til venstre og på forsiden av publikasjonen, er sveiselærling ved Kværner AS på Stord i Hordaland. Verftet har lang erfaring med bygging av offshoreinnretninger for norsk sokkel, og arbeider for tiden med installasjoner til de nye feltene Johan Sverdrup og Aasta Hansteen. (Foto: Morten Gjerstad)

DEBATT OM DILEMMA

Store konstruksjonar. Risikable operasjonar. Sårbare situasjonar. Korleis kan selskapa tena gode pengar og samstundes sørge for at alle som arbeider for dei, kjem heile og friske heim frå jobb?

Spørsmålet er ganske enkelt. Det er mykje vanskelegare å svara.

For det er ikkje tal på alle avgjerder eit selskap, ein arbeidsgjevar, må ta. Konstant. På kort og lang sikt. Her og nå. Korleis gjera val som styrker sikkerheit og arbeidsmiljø og samstundes ikkje går på akkord med kravet til inntening og langsiktig satsing? Eller motsett.

Sikkerhet er et verdivalg er Ptil sitt Hovudtema for 2018. Vi ønsker med dette å reisa nettopp denne diskusjonen. Målet er å starta ein næringsdebatt som set ord på dilemma. Initiativet fell saman med året då Stortinget mottar ei eiga melding om HMS i petroleumsverksmda. Der skal retninga og ambisjonane for tryggleiken i industrien meislast ut.

I *Sikkerhet – status og signaler* får du ein grundig presentasjon av bakgrunnen for vårt Hovudtema i år. Du finn òg ei førebels oppsummering av temaet som sette sitt preg på 2017, *Trenden skal snus*.

God lesing!

Inger Anda
Sjefredaktør

Forkortingar som er brukte i publikasjonen:

- Ptil: Petroleumstilsynet
- ASD: Arbeids- og sosialdepartementet
- HMS: Helse, miljø og sikkerheit
- IKT: Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- RNNP: Risikonivå i norsk petroleumsvirksomhet
- VO: Verneombod
- AMU: Arbeidsmiljøutvalg

DEL

1

SIKKERHET ER ET VERDIVALG

Sikkerhet er bærebjelken i norsk petroleumsvirksomhet. Uten en trygg næring står verdier på spill. Bransjen endres og velger stadig nye løsninger, men vern om menneskers liv og helse må fortsatt være fremste prioritet. Nå er det partenes felles ansvar å slå ring om den norske samarbeidsmodellen og styrke det høye sikkerhetsnivået som er opparbeidet gjennom mange år. Skal vi lykkes, må verdien av sikkerhet veie tungt i alle beslutninger.

*Vern om mennesker skal være oljebransjens førsteprioritet.
Anders Oxaas-Dambo arbeider for operatorselskapet Wintershall.
Da dette bildet ble tatt, var han med på utbyggingen av Mariafeltet
i Norskehavet, som ble satt i produksjon i desember 2017.
(Foto: Morten Gjerstad)*

VIKTIGE, VARIGE, VANSKELIGE VALG

Hva mener lederne i vår bransje når de snakker om *sikkerhet først*? spør Ptil-direktør Anne Myhrvold. Er utsagnet reelt når de vedtar budsjetter, godkjenner en vedlikeholdsplan eller velger ny teknologi?

Sikkerhet er et verdivalg er Ptils Hovedtema for 2018. Myhrvold inviterer nå til bred debatt om hvordan det overordnede verdibegrepet skal forstås og hvilken plass sikkerheten har i dette.

- Næringen må sørge for at begrepet *sikkerhet først* gir mening og har substans, sier Ptil-direktøren.

- I overordnet perspektiv er vi som myndighet opptatt av hvilke verdier næringen står for, hvilke verdier hvert selskap vektlegger og hvordan både selskapene og en samlet bransje forvalter disse verdiene.

VERDIER

- Kort og godt: Hvordan jobbes det med sikkerhet, og hvilken verdi – og egenverdi – legger man i det store begrepet *sikkerhet*?

Myhrvold utdyper:

- Verdier handler åpenbart om kroner og øre og kost/nytte, men også mye mer.

- Ordet *verdi* favner vidt. Det er et overordnet begrep for samfunnet, Norge og norsk arbeidsliv – og dermed for petroleumsnæringen og hvert enkelt selskap som er en del av denne bransjen. Verdier for både samfunnet og vår bransje skapes gjennom mange forhold som ikke er knyttet til økonomi.

- Petroleumsvirksomheten er kompleks; arbeidslivet er komplekst. I det komplekse vil det være mange dilemmaer, og i

dilemmaene ligger det mange valg.

- Poenget er hvordan petroleumsbransjen vektler sine verdier opp mot hverandre, hvordan man faktisk velger sikkerhet; hvordan man ivaretar ambisjonen om *sikkerhet først*.

MANGE SPØRSMÅL

- Begrepet *sikkerhet* omfatter mye; storulykker, arbeidsmiljø, beredskap, sikringsaker og ytre miljø – blant annet. Når vi snakker om *sikkerhetsarbeid*, handler det om innsatsen for å forebygge storulykker, uønskede hendelser, skader og sykdom.

- Dersom næringen og selskapene skal lykkes med å videreutvikle det gode nivået bransjen har oppnådd gjennom mange år, må selskapene gjøre de riktige tiltakene – og utfordre seg selv.

- Hvilke tiltak virker? Hvilke har god effekt? Hva koster de? Hvilken gevinst gir de? Hvilke verdier har man, og hvilke verdier settes i spill når man gjør sine valg? Hva kan man vinne – og tape?

- Spørsmålene er mange, og de må besvares, understreker Myhrvold.

FINE ORD

Hun mener debatten knyttet til Ptils Hovedtema for 2018, også bør ses i lys av *den norske modellen* (se side 15).

- Tillit, ansvar, risikoreduksjon, forsvarlig virksomhet, kontinuerlig forbedring; regimet er tuftet på mange fine ord.

- Begrepene gir oss et godt rammeverk for samhandling og arbeid mot felles mål, men de er nokså verdiløse dersom de ikke har reelt innhold.

- Nå mener jeg det har stor betydning at vi ser nærmere på hvordan vi, partene i næringen, sammen kan styrke arbeidet med fortsatt forbedring innen sikkerheten.

- Vi kommer til å sette temålet *Sikkerhet er et verdivalg* på dagsorden i mange sammenhenger i 2018. Og vi venter at selskapene gjør det samme – på initiativ fra sine ledere.

VIDEREFØRING FRA 2017

Myhrvold understreker at Ptil vil følge opp ambisjonene i Hovedtemaet gjennom initiativer mot næringen og tilsyn med selskapene. Mange av tilsynsoppgavene knytter seg til prioriterte områder i årets tildelingsbrev (se artikkel på side 10).

- Vår ambisjon er å skaffe stor oppmerksomhet om temålet *Sikkerhet er et verdivalg* gjennom dialog, diskusjon og operasjon.

- Hovedtemaet for 2018 er også en videreføring av temålet fra 2017, *Trenden skal snus*. Vi er på ingen måte ferdige med dette. Arbeidet med fjorårets satsing vil også prege 2018, fastslår Ptil-direktøren.

- Prosessene fortsetter. Vi er ikke i mål. ①

Ptil's overordnede mål

Petroleumstilsynet skal legge premisser for og følge opp at aktørene i petroleumsvirksomheten holder et høyt nivå for helse, miljø, sikkerhet og beredskap, og gjennom dette også bidra til å skape størst mulig verdier for samfunnet.

Ptil-direktør Anne Myhrvold ønsker bred debatt om hvordan verdibegrepet skal forstås - og hvilken plass sikkerheten skal ha i dette. (Foto: Morten Berentsen)

Tekst: INGER ANDA

DISKUSJON OG OPERASJON

Ptils arbeid med Hovedtemaet vil være synlig på mange arenaer i 2018, først og fremst gjennom dialog og diskusjon. Et overordnet mål med satsingen er å se på hvordan selskapene gjør sine verdivalg. For å ivareta Ptils mål, er også tilsynsoppgavene et viktig virkemiddel. Tema for tilsynsoppgavene er nedfelt i tildelingsbrevet.

MÅL OG SENTRALE TILSYNSTEMA I 2018:

MÅL: Risikoen for storulykker i petroleumssektoren skal reduseres.

PTIL FØRER TILSYN MED:

- Robusthet ved tekniske og organisatoriske løsninger
- Risiko for hydrokarbonlekkasjer og brønnkontrollhendelser
- Robusthet mot trusler og bevisste anslag
- Risiko for skader på ytre miljø, særlig i nordområdene

MÅL: Arbeidsforholdene i petroleumsvirksomheten skal være trygge og seriøse.

PTIL FØRER TILSYN MED:

- Systematisk forebyggende arbeid med arbeidsmiljørisiko
- Håndtering av konsekvenser etter endringsprosesser
- Tilrettelegging for reell arbeidstakermedvirkning
- Arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere

HVA ER ET TILDELINGSBREV?

Tildelingsbrevet er Ptils *kontrakt* med overordnede myndigheter. I en prosess mellom Ptil og vårt departement, Arbeids- og sosialdepartementet, meisler man ut hva som skal være de viktigste oppgavene for etaten. Dette er en prosess som gjentas hvert år, og prioriteringene blir i stor grad gjort på bakgrunn av Ptils vurdering av situasjonen i næringen – og hvor vi mener risikoen for ulykker og skader er størst. Også politiske føringer tas inn, via departementet.

DEN FORMELLE BESKRIVELSEN:

Tildelingsbrev er en årlig instruks fra ansvarlig departement til de enkelte underliggende etater. Ved tildelingsbrevet stilles bevilgningen fra Stortinget til disposisjon for etaten, samtidig som det fastsettes utgifts- og inntektsrammer, budsjettfullmakter og rapporteringskrav. Tildelingsbrevet er en viktig del av et departements samlede virksomhetsstyring. ❶

Tilsynsoppgavene knyttet til Hovedtema 2018 gjenspeiles i tildelingsbrevet. På bildet ser vi Ptils Svein Horn (til høyre) og Gustav W. Dunsæd under tilsyn på riggen Songa Endurance. (Foto: Morten Gjerstad)

Tekst: INGER ANDA

NÅR DET IKKE SNAKKEES OM SIKKERHET

Sikkerhet omtales ikke særlig ofte når næringens ledere står på talerstolen – unntatt på Ptils arrangementer. Men hvorfor er ikke temaet like viktig som oljepriser, prosjekter og prognoser i bransjens offentlige ordskifte?

Norsk oljebransje samles jevnlig til konferanser, seminarer, debatter og møter i inn- og utland. Når Ptil inviterer, er temaet gitt. Da handler foredrag og presentasjoner primært om sikkerhet.

- Men jeg observerer at sikkerhet nokså sjelden er tema når lederne taler på andre konferanser enn våre. Sikkerhet er som regel ikke nevnt, bortsett fra enkelte referanser til personskader, sier Ptil-direktør Anne Myhrvold – men framhever Statoils konsernsjef som et hederlig unntak.

BRANSJEDEBATT

Å ivareta sikkerheten, er grunnleggende for hele bransjen. Alle er enige om at næringens viktigste oppgave er å drive virksomheten slik at man unngår skader på mennesker, miljø og materielle verdier.

- Hvorfor reflekteres ikke dette tydeligere på bransjearrangementer? spør Myhrvold.

- Sikkerhet skal ikke være noe som omtales og diskuteres fordi man er programforpliktet til det, eller bare på Ptils arenaer. Sikkerhet må være en selvsagt og integrert del av bransjedebatten, sier hun.

MER ENN TALER

- Men la det være klart: Taler og foredrag sier i seg selv lite om hvordan selskapene faktisk prioriterer sikkerhet.

- Det vil imidlertid være viktig for oppmerksomheten, og kanskje ha effekt, at sikkerhet settes på dagsorden - og at sikkerhetsmessige resultater og utfordringer tas opp på flere arenaer der næringen møtes. Kollektiv bevissthet er viktig. Debatt kan være en driver.

- Men festtaler er selvsagt ikke nok om man skal lykkes. Gode resultater kreves langsiktig innsats, kontinuerlig oppmerksomhet og konkrete handlinger. Sikkerhetsnivået blir ikke opprettholdt og videreutviklet ved å snakke.

VERDIVALG

Stortinget har som mål at norsk petroleumsvirksomhet skal være verdensledende innenfor helse, miljø og sikkerhet. Ambisjonen har stått fast i mange år, og har vært viktig i arbeidet med å utvikle bransjen.

- Målet om å være verdensledende er krevende, og bare mulig å innfri dersom næringen er bevisst på langsiktigheten ved sine valg, sier Myhrvold.

- Vårt Hovedtema for 2018, *Sikkerhet er et verdivalg*, er derfor også et svar på Stortingets bestilling.

- Helhetlig styring og kontinuerlig forbedring er sentrale forutsetninger for å lykkes. Prinsippene skal danne grunnlag for alt sikkerhetsarbeid i næringen, og de skal veie tungt ved beslutninger og tiltak i selskaper og hos myndighetene, fastslår Ptil-direktøren.

- Det er selskapsledelsens ansvar å ivareta sikkerheten og sørge for kontinuerlig forbedring. ①

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

KLAR MELDING

*To rapporter i 2017 og 2018 bidrar til å definere retningen for sikkerhetsatsingen i norsk petroleumsvirksomhet de neste årene. En partssammensatt gruppe leverte en omfattende rapport til ASD høsten 2017. Denne dannet utgangspunkt for HMS-meldingen til Stortinget våren 2018.
(Foto: NTB Scanpix/Terje Pedersen)*

Årene 2017 og 2018 preges av to grunnleggende rapporter om sikkerheten i norsk petroleumsvirksomhet. Begge har klare forbindelser til Ptils Hovedtema for inneværende år, *Sikkerhet er et verdivalg*.

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) satte i november 2016 ned en arbeidsgruppe bestående av berørte parter og myndigheter, inkludert Ptil. I fellesskap skulle de diskuterte dagens regelverk og tilsynsstrategi, utviklingen i petroleumsvirksomheten og status og utviklingstrekk i risikobildet.

Rapporten fra den partssammensatte gruppen danner et viktig grunnlag for selve HMS-meldingen til Stortinget, som legges fram våren 2018.

Opphavet til arbeidsgruppen var den bekymringsfulle sikkerhetsutviklingen i 2015 og 2016.

- Bransjen var preget av økonomisk press, endringer og en periode med mange alvorlige hendelser. Situasjonen avdekket et behov for å se nærmere på sikkerheten, sier Sigve Knudsen, direktør for juss og rammevilkår i Ptil.

- Også i krevende perioder tas det mange viktige beslutninger og verdivalg relatert til sikkerhet, påpeker direktøren, som var Ptils representant i arbeidsgruppen.

KLAR KOBLING

- Det er en tydelig kobling mellom Ptils Hovedtema i 2018, *Sikkerhet er et verdivalg*, rapporten fra den partssammensatte gruppen og stortingsmeldingen, sier Knudsen.

- Sikkerhet og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten er svært viktig for Norges verdiskaping generelt – og for vår bransje. Temaet engasjerer og berører de aller fleste: Selskapene og deres ledere, arbeidstakerne, interesseorganisasjoner, myndigheter, regjering og stortingspolitikere.

- En melding til Stortinget er et viktig dokument for hele næringen, inkludert oss som tilsynsmyndighet - og for politikerne. Meldingens ambisjon er å opplyse Stortinget om utfordringer på sikkerhetsområdet, og den inneholder anbefalinger som vil bidra til å forme politikken. Temaet *Sikkerhet er et verdivalg* er derfor svært relevant, sier Knudsen.

SAMSNAKK VIRKER

Knudsen mener det er svært viktig at man med jevne mellomrom bruker trepartssamarbeidet for å diskutere og gjøre opp status for dagens situasjon og mulige utfordringer.

- Sikkerhetsbildet er sammensatt og belyses best når alle parter er til stede og bryner seg på hverandres perspektiver. Vi er ikke alltid enige om hvor skapet skal stå, men man kommer et godt stykke med å snakke sammen, finne gode løsninger og dra i samme retning, sier han.

Knudsen påpeker at sammensetningen av gruppen i seg selv bekrefter en viktig verdi i det norske regimet, nemlig partssamarbeidet.

KONKLUSJONER

Da rapporten fra den partssammensatte gruppen ble overrakt arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie i september 2017, inneholdt den mange grunnleggende konklusjoner og beskrivelser som partene i dag er enige om:

- Det er et høyt nivå på helse, arbeidsmiljø og sikkerhet i norsk petroleumsvirksomhet. Samtidig har det de siste årene vært sikkerhetsmessige utfordringer og alvorlige situasjoner.
- Regimet for oppfølging av helse, arbeidsmiljø og sikkerhet er i hovedtrekk velfungerende og bør videreføres. God bruk av handlingsrommet i regimet forutsetter imidlertid at de tre partene har gjensidig tillit og respekt for hverandres roller og ansvar. Dette krever at selskapene følger opp ansvaret for å ivareta og videreutvikle sikkerhetsnivået. Petroleumstilsynet må være et sterkt og tydelig tilsyn. To- og trepartssamarbeidet er en viktig bærebjelke i regimet, og må styrkes og videreutvikles.
- Innretningen av regelverket, med i hovedsak funksjonskrav kombinert med bruk av standarder, er ønskelig - fordi næringen er i rask utvikling og selskapene løpende må kunne ta i bruk best egnet teknologi. Hovedinnretningen på regelverket er robust og bør videreføres.
- Kontinuerlig forbedring av helse, arbeidsmiljø og sikkerhet er en forutsetning og et felles mål i petroleumsvirksomheten. For å sikre effektiv drift og kontinuerlig forbedring, må næringen og myndighetene hele tiden strekke seg etter, lære av og ta i bruk ny kunnskap og ny teknologi.
- RNNP utgjør det viktigste grunnlaget for felles virkelighetsforståelse og kommunikasjon om risikonivået i petroleumsvirksomheten. Partene i næringen må fortsatt støtte opp om RNNP og videreutviklingen av verktøyet.

Selv om rapporten uttrykker stor grad av enighet, viser den også at det er uenighet på noen områder. Disse omtales i rapportens særmerknader.

ANBEFALINGER

Rapporten fra gruppen kom med en rekke anbefalinger som adresseres til selskapene, næringen som helhet, Sikkerhetsforum og Regelverksforum. Det er igangsatt arbeid med flere av anbefalingene.

- I Ptil har vi gått grundig gjennom rapporten. Mange av anbefalingene er lagt inn i våre planer for 2018, opplyser Knudsen. ①

Tekst: INGER ANDA

DEN NORSKE MODELLEN

I petroleumsbransjen snakker vi ofte om *den norske modellen*. Regimet er komplekst og kan være vanskelig å forstå - men respekten for systemet er en forutsetning for å kunne styre og styrke sikkerheten.

Det norske sikkerhetsregimet preges av en tydelig fordeling av roller og ansvar mellom partene i næringen. Til venstre på bildet ser vi Ptils Kjell Gunnar Dørum under et tilsyn på Songa Endurance. (Foto: Morten Gjerstad)

Mange av begrepene det vises til i det norske sikkerhetsregimet, er sannsynligvis fremmede for utenforstående - og for flere som jobber i petroleumsbransjen.

Kort forklart innebærer modellen en tydelig fordeling av roller og ansvar mellom partene i næringen; altså arbeidsgivere, arbeidstakere og myndigheter.

Partenes gjensidige forståelse og respekt for både egen rolle og partenes rolle er fundamentet for regimet. Gjentatte brudd på prinsippet om ansvar og tillit, som er bærebjelkene i systemet, kan bidra til at modellen forvitrer og trues.

FULL OPPSLUTNING

Alle partene i bransjen støtter per i dag opp om den norske modellen. Dette er en klar konklusjon i rapporten som en partssammensatt gruppe leverte til arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie høsten 2017. Rapporten danner grunnlag for HMS-meldingen til Stortinget, som ferdigstilles første halvår 2018 (les mer om denne på side 12).

Bak arbeidsgruppens vurderinger ligger en grundig gjennomgang av dagens regelverk og tilsynsstrategi, situasjonen i petroleumsvirksomheten og status for utviklingen av risikobildet.

SLIK ER REGIMET

Den norske modellen gir selskapene et stort handlingsrom og ganske stor grad av fleksibilitet – men bare dersom prinsippet om ansvar og tillit ivaretas. Tillit er kanskje den viktigste faktoren i det norske regimet (se side 16).

I KORTE TREKK KAN MODELLEN FORKLARES SLIK:

Selskapene har ansvaret

Hvert enkelt selskap er ansvarlig for sikkerheten i egen virksomhet. Dette er et grunnprinsipp i petroleumsregelverket, fordi det er den enkelte aktøren som har nødvendig detaljkunnskap, beslutningsmyndighet og ikke minst ressurser til å sørge for at kravene i regelverket ivaretas og etterleveres.

Myndighetene setter rammer

Ptil er ansvarlig for å sette rammer for virksomheten, og for å følge opp at den foregår på forsvarlig måte. Oppgavene innebærer å utvikle regelverket, føre tilsyn med at selskapene etterlever kravene og på hensiktsmessig måte bruke reaksjonsmidler (som pålegg) ved regelverksbrudd.

Myndighetene har ansvar for at det tenkes helhetlig omkring regulering av virksomheten, og for at regelverksutviklingen følger den generelle utviklingen i næringen. Ptil har også ansvar for å vurdere om standardene regelverket henviser til, er gode nok.

Arbeidstakerne skal medvirke

Arbeidstakermedvirkning er et regelverkskrav i Norge. Prinsippet er at den som blir eksponert for risiko, skal ta del i beslutninger knyttet til helse, miljø og sikkerhet. Hensikten er blant annet å bruke arbeidstakernes samlede kunnskap og erfaring for å sikre at saker blir tilstrekkelig belyst før det treffes beslutninger. Verneombudene og medlemmene i arbeidsmiljøutvalgene har en særlig rolle - og forpliktelse - i dette.

Selskapene skal legge til rette for reell arbeidstakermedvirkning, og sørge for at lovpålagte ordninger som arbeidsmiljøutvalg og vernetjeneste brukes på en god og konstruktiv måte.

Trepartssamarbeid er en forutsetning

Trepartssamarbeid har lang tradisjon i norsk arbeidsliv. I petroleumsvirksomheten betyr dette at arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter sitter sammen i konstruktivt samarbeid om forbedringer - blant annet innenfor sikkerhet og arbeidsmiljø. Sikkerhetsforum og Regelverksforum er to av de viktigste arenaene for trepartssamarbeid.

Trepartssamarbeidet representerer en verdi det er stor enighet om å ta vare på.

Regelverket er funksjonsbasert

Bestemmelsene i de norske HMS-forskriftene er hovedsakelig formulert som funk-

sjonskrav. Funksjonskravene angir *hvilket* sikkerhetsnivå som skal oppnås, men ikke *hvordan*. Dette gir selskapene stor frihet til å fastlegge hvordan de konkret skal møte myndighetskravene.

En viktig fordel med funksjonskrav kontra spesifikke krav, er at den teknologiske utviklingen ikke *løper fra* regelverket. Alternativet til funksjonskrav kunne bli et regelverk som stadig måtte revideres for å holde tritt med ny teknologi og nye løsninger.

Selskapene eier risikoen

Ansvarsfordelingen i petroleumsvirksomheten er krystallklar: Den som eier risikoen, eier også ansvaret for å håndtere den. For myndighetene er det verken mulig eller ønskelig å detaljstyre virksomheten.

Det er et grunnleggende prinsipp at myndighetene *ikke kan inspisere sikkerhet inn i industrien*. Selskapene er selv ansvarlige for at virksomheten drives forsvarlig, i samsvar med kravene i regelverket.

Ptil er førerhund og vaktbikkje

Den løpende kontakten mellom Ptil og selskapene er viktig for håndhevingen av regelverket. Gjennom dialog har Ptil en rolle som *førerhund* for næringen.

Som førerhund er Ptil opptatt av å gi innsikt og forståelse for regelverkskravene, og for å dele kunnskap og erfaring. Målet med dialogen er å redusere risiko og bidra til kontinuerlig forbedring av sikkerheten.

Som *vaktbikkje* fører Ptil tilsyn med at selskapene til enhver tid driver forsvarlig, og kan bruke reaksjonsmidler (som pålegg) dersom de ikke gjør det. Et pålegg er et kraftig, juridisk forpliktende virkemiddel som benyttes i alvorlige situasjoner.

I en akutt situasjon, for eksempel en fare- og ulykkesituasjon som truer sikkerheten, har Ptil hjemmel til å bruke enda strengere reaksjonsmidler - som umiddelbar stansing av aktivitet. ❶

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

TUFTET PÅ TILLIT

Det norske regimet, med vekt på funksjonsbaserte regler, ansvarliggjøring av aktørene og risiko- og dialogbasert tilsynsoppfølging, er helt avhengig av tillit.

Selskapene som får konsesjon til å drive petroleumsvirksomhet i Norge, får tillatelsen under forutsetning av at de tar selvstendig ansvar for å drive sikkert – og at de aktivt arbeider for kontinuerlig forbedring av sikkerhetsnivået.

Konsesjonssystemet utgjør et viktig statlig styringsverktøy som bidrar til kvalifisering og systematisk oppfølging av aktørene i alle faser. Det bidrar også til forutsigbarhet og kjennskap til selskapene i petroleumsvirksomheten.

Den norske modellen for myndighetsutøvelse bygger på tillit. Myndighetene fører tilsyn med at industrien tar det ansvaret den er gitt, ivaretar sine plikter og etterlever regelverket.

SAMARBEID

Den norske modellen forutsetter et godt og konstruktivt samarbeid mellom myndigheter, selskaper og arbeidstakere. Dersom tilliten mellom partene skulle forvitre, vil grunnlaget for dagens system bli vesentlig svekket.

BYGGES GRADVIS, SVEKKES RASKT

Tillit kommer ikke av seg selv. Tillit bygges gradvis opp gjennom dialog og samhandling. Et nytt selskap som gjør sin entré på norsk sokkel, kan gjerne framstå som en solid aktør, men det tar likevel tid å bygge opp tillit. Tillit bygges gjennom kjennskap, kunnskap og kompetanse - og aktørenes synlige motivasjon i HMS-arbeid og forbedringer.

En forutsetning for at Ptil kan ha tillit til selskapene, er at de viser evne til å drive forsvarlig, at de har kompetanse og at de er åpne og pålidelige.

Tilsvarende er det en forutsetning for selskapenes tillit til Ptil at vi oppfattes som tydelige, kompetente og uavhengige, også i de vanskelige sakene. Vår saksbehandling, oppfølging og bruk av virkemidler og reaksjonsmidler skal være forutsigbar og rettferdig.

Ptil må ha høy troverdighet, autoritet og integritet – både i samfunnet generelt og hos aktørene i næringen. At Ptil setter foten ned og markerer hvor grensene går, har betydning for selskapenes og samfunnets tillit til oss.

TILLIT OG ANSVAR

Rettighetshaverne som får tildelt utvinningstillatelser på norsk sokkel, er på forhånd nøye vurdert - blant annet med hensyn til kompetanse, kapasitet og vilje til å ivareta ansvaret. Derfor er både regelverket og håndhevingen av dette innrettet slik at det skal underbygge selskapenes opplevelse av ansvar.

I forarbeidet til årets stortingsmelding om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten, konkluderte den partssammensatte gruppen med at regimet er robust og bør videreføres (se artikkel på side 12).

Det er enighet om at dagens reguleringsregime gir fleksibilitet og handlingsrom. Men dette fordrer at handlingsrommet brukes på en konstruktiv måte, og at partene følger opp sitt ansvar for å ivareta og videreutvikle sikkerhetsnivået. ¹

*Den norske modellen baserer seg på tillit. Dersom tilliten mellom partene forvitrer, vil grunnlaget for dagens system bli vesentlig svekket. På bildet ser vi platearbeiderlærling Andreas W. Stensletten. Han jobber ved Kværner AS på Stord i Hordaland, et verft med lang erfaring fra bygging av offshore-innretninger for norsk sokkel.
(Foto: Morten Gjerstad)*

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

VERDIER ER MER ENN TALL

Sikkerhet får ikke alltid plass i regnestykker. For hvordan verdsetter du et høyt sikkerhetsnivå? Og hva er verdien av å **unngå** en storulykke?

Det kan være nærliggende å tro at Ptils Hovedtema i 2018, *Sikkerhet er et verdivalg*, først og fremst handler om kost-nytte-aspektet. Svaret er at nytteverdi selvsagt er en del av hovedtemaet, men at det handler om mye mer.

- Det er nemlig ikke slik at alle verdier kan tallfestes og regnes på, fastslår Sigve Knudsen, direktør for juss og rammevilkår i Ptil.

- De tradisjonelle, økonomiske metodene strekker ikke til i kompliserte sammenhenger med krevende usikkerhet - som ved håndtering av storulykkesrisiko, sier han.

- Økonomiske vurderinger av kostnader og nytteverdi er viktige i en beslutningsprosess, men det er også viktig å kjenne begrensningen i denne typen analyser. For å etablere et robust beslutningsunderlag, gjennomføres ofte flere typer analyse, for eksempel innen økonomi og risiko. Resultatet fra disse bidrar til å etablere et grunnlag for beslutning, men utgjør ikke hele beslutningsunderlaget.

STORULYKKEKRISIKO

Petroleumsvirksomhet er en høyriskoinndustri hvor det forekommer storulykker som medfører tap av mange liv, store miljødeleggelser og store økonomiske tap.

- Erfaringene etter slike hendelser har tydelig vist hvilken risiko som er forbundet med petroleumsaktivitet. *Forebygging* av risiko for storulykke vil derfor alltid være vår viktigste prioritering, sier Knudsen.

Katastrofen da *Alexander L. Kielland* kantret i 1980 og den eksplosive brannen på Piper Alpha i 1988, viser hvor dramatiske konsekvenser storulykker i petroleumsvirksomheten kan få.

Siste ulykke med tap av mange liv i denne næringen, var helikopterulykken ved Turøy i 2016, der 13 personer omkom*. Innenfor Ptils virkeområde har det de siste årene vært hendelser med potensial til å medføre tap av flere liv og forårsake store skader på miljøet.

SAMFUNNSØKONOMI

En storulykke vil, i tillegg til de menneskelige sidene, også ha store samfunnsmessige konsekvenser. Reduksjon av storulykkesrisiko er derfor en helt sentral begrunnelse for reguleringen av helse, miljø og sikkerhet.

- For de som rammes av en ulykke, vil tapene normalt være langt større enn det som viser i den samfunnsøkonomiske vurderingen. *Verdien* av et enkelt individ kan ikke uttrykkes i penger, sier Knudsen.

- I Norge er det en grunnleggende forutsetning at sikkerhet for mennesker og miljø skal gå foran økonomiske hensyn. Likevel skal også samfunns- og bedriftsøkonomiske forhold trekkes inn i vurderingene når vi fatter beslutninger om sikkerhet i petroleumsnæringen.

VEILEDER

Sammen med flere andre etater har Ptil bidratt i arbeidet med å lage en veileder for analyse av hvilke samfunnsøkonomiske konsekvenser som følger av statlige tiltak i petroleumssektoren. Dokumentet skal være en forklaring til hvordan slike analyser kan utformes, og hvordan de kan bidra til bedre vurderinger av hvilke konsekvenser tiltakene kan gi.

Arbeidet med sektorveilederen har vært ledet av Olje- og energidepartementet. Andre departementer med ansvar for forvaltning av norsk petroleumsvirk-

somhet, med underliggende fagetater, har også deltatt.

- Samfunnsøkonomiske analyser kan bidra til å balansere hensynet mellom ressursforvaltning og krav til sikkerhet. Det er viktig å være klar over at samfunnsøkonomiske analyser ikke primært er laget for å vurdere verdien av sikkerhet. Hensikten med sikkerhetstiltak er å *unngå* skader og ulykker, og dét er vanskelig å måle og sette verdi på, sier Sigve Knudsen.

KOMPLEKS USIKKERHET

Storulykker som medfører tap av mange liv, store miljødeleggelser og store økonomiske tap, karakteriseres ofte ved at de har et komplekst hendelsesforløp, at sannsynligheten for ulykken var liten og at konsekvensene er store. Et annet trekk er at usikkerheten knyttet til sannsynlighet og konsekvens er stor.

- Forsiktighetsprinsippet er sentralt i sikkerhetsreguleringen, særlig i situasjoner med høy usikkerhet. Det samme gjelder for det såkalte føre-var-prinsippet, som er innarbeidet i regelverkskravene om risiko-reduksjon, understreker Knudsen.

- I henhold til HMS-regelverket må aktørene analysere sin egen virksomhet i detalj for å kartlegge hvordan farlige situasjoner kan oppstå og utvikle seg, og hvilke konsekvenser de ulike scenariene kan gi.

Sikkerhets- og beredskapstiltak skal stå i forhold til risikoen i hver enkelt virksomhet. Jo høyere risikoen er, jo flere og mer omfattende risikoreduserende tiltak skal man iverksette. ①

* Luffartstilsynets virkeområde

Ikke alle verdier kan tallfestes og regnes på. Med temaet Sikkerhet er et verdivalg vil Ptil reise debatt om dilemmaer selskapene må ta stilling til. (Foto: Morten Gjerstad)

DEL

2

ER TRENDEN SNUDD?

For å få sikkerhetsutviklingen tilbake i rett spor, lanserte Ptil Hovedtemaet *Trenden skal snus* for 2017. Ambisjonen var å rette oppmerksomhet mot noen bekymringsfulle tendenser og få i gang en næringsdugnad med høyeste prioritet.

Tok selskapene utfordringen?

Har Hovedtemaet gitt effekt?

Hvilket bilde tegner seg når vi oppsummerer fjoråret?

Noen av svarene får du på de neste åtte sidene.

BAKGRUNN

Norge har vært en oljenasjon i mer enn 50 år. Innen sikkerhet og arbeidsmiljø er historien preget av oppturer og nedturer, katastrofer og stadig forbedring. I overordnet perspektiv kan vi fastslå at vi i løpet av de 50 årene har etablert oss på et høyt nivå, og vi har bygd opp et internasjonalt anerkjent sikkerhetsregime.

I 2015 og 2016 så Ptil at næringen hadde tydelige utfordringer. Den positive sikkerhetsutviklingen stoppet opp, og på enkelte viktige områder gikk den i feil

retning. Næringen var presset; den var preget av nedgang, kostnadskutt og store endringsprosesser. Bransjen hadde symptomer på kortsiktig tenking og lite robust planlegging. I 2015 skjedde det en stygg dødsulykke, og vi opplevde en rekke alvorlige hendelser i både 2015 og 2016. Høsten 2016 var spesielt vanskelig; med mange nestenulykker i løpet av kort tid.

I Ptil ble vi urolige. Vi var bekymret for at tendensene kunne være starten på en periode med stillstand, tilbakegang

og forvitring av sikkerhetsarbeidet. For å få utviklingen tilbake i rett spor, lanserte vi Hovedtemaet *Trenden skal snus* ved inngangen til 2017.

Målet med satsingen var å påvirke næringen til å samle seg og sørge for fortsatt kontinuerlig forbedring. Vi valgte å spisse arbeidet med *Trenden skal snus* mot tre områder: Partssamarbeid, robusthet og standardisering.

OBSERVASJONER

Hva har vi sett, ett år etter at vi lanserte *Trenden skal snus*? Observasjonene er mange og varierte – og spenner fra gode og tillitsvekkende resultater til mer tankevekkende tendenser.

ROBUSTHET

Hva har vi gjort: Under knaggen robusthet har Ptil hatt stor aktivitet i 2017 innen en rekke fagområder og disipliner. Blant annet er det kjørt flere tilsynsserier. Den ene var knyttet til planlegging og gjennomføring av bore- og brønnoperasjoner. Disse tilsynene omfattet tekniske og operasjonelle forhold, partsinvolvering, planlegging og gjennomføring.

Hva så vi: Resultatene varierte. Vi har notert gode og mindre gode eksempler på samarbeid og nødvendig involvering for gjennomføring av forsvarlige boreoperasjoner. Overordnet ser vi at kvaliteten på risikoforståelse varierer.

Hva har vi oppnådd så langt? Vi registrerer bedre forståelse for begrepet robusthet, og for at robusthet innebærer kvalitet i hele kjeden av prosesser og operasjoner. Vi ser at flere selskaper erkjenner hvor viktig arbeidstakermedvirkning er for robuste løsninger.

PARTSSAMARBEID

Hva har vi gjort: I 2017 har vi blant annet kjørt møte- og tilsynsserier for å se på vernetjenesten og AMU (arbeidsmiljøutvalg). Partssamarbeid og medvirkning har også vært deltema i flere tverrfaglige tilsyn. Utgangspunktet for Ptil er at partssamarbeid er en forutsetning

for forbedringer innenfor sikkerhet og arbeidsmiljø. Partssamarbeid betyr ikke at man må være enige, men at partene arbeider sammen i viktige prosesser.

Hva så vi? Gjennom tilsynsaktiviteter, møter, diskusjoner og samtaler har vi samlet mange gode eksempler på at partssamarbeidet fungerer. Dessverre har vi også sett eksempler på det motsatte. Vi har ellers registrert utfordringer i aksene operatører/entreprenør. De handler primært om god samhandling til rett tid og om å sette av nok tid - slik at man får til reell involvering, ikke bare informering.

Hva har vi oppnådd så langt?

Vårt inntrykk er at året bidro til større aksept for betydningen av godt parts-samarbeid. Flere erkjenner at samarbeid betyr lavere konfliktnivå - og at dette gir større mulighet for sikker, effektiv drift og bedre grunnlag for forebyggende sikkerhetsarbeid.

STANDARDISERING

Hva har vi gjort: Satsingen på standardisering handler om tre forhold: Å få på plass nye industristandarder, opp-

datere eksisterende standarder og påvirke selskapene til å bruke industristandardene. Vi har fulgt alle sporene, gjennom tilsyn, foredrag, møter og presentasjoner.

Hva så vi? Tilsyn mot standardisering viser, ikke overraskende, tydelige variasjoner fra selskap til selskap. En hovedtendens er at de store aktørene oftere viser til selskapsspesifikke krav, mens små selskaper heller viser til Norsok og andre industristandarder.

Hva har vi oppnådd så langt? Innen standardisering er utviklingen positiv; vi ser at det skjer mye bra. Blant annet er etterslepet for oppdatering av standarder tydelig redusert. I løpet av 2017 har det også vært klar økning i bruken av industristandarder på bekostning av selskapsspesifikke krav.

Se en mer detaljert oppsummering av spissingene partssamarbeid, robusthet og standardisering, på de neste sidene. ➔

KONKLUSJONER

Spørsmålet mange stiller seg, er enkelt: Fins det en konklusjon; er trenden snudd? Det er mer innviklet å gi et tydelig svar.

Det vi først og fremst kan fastslå, er at *Trenden skal snus* fikk stor oppmerksomhet og reiste bred debatt – både i næringen og i samfunnet generelt. Satsingen har utvilsomt medført større bevissthet rundt utfordringene ved sikkerhetssituasjonen. Arbeidet har samtidig bidratt til økt kunnskap og satt søkelys på parts-samarbeid, behovet for robuste planer og viktigheten av å bruke, etablere og oppdatere industristandarder.

Ett år er kort tid for å sammenfatte et så stort stykke arbeid. Vi tror det er mulig å komme nærmere en konklusjon når vi får satsingen litt på avstand. Da kan vi

bedre vurdere de mer langsiktige linjene, og vi får analysert trender og tendenser over en noe lengre periode.

Gjennom tilsyn og tilsynsserier knyttet til *Trenden skal snus*, har vi notert mange gode eksempler. Mange bidrar betydelig for å bringe bransjen tilbake i sporet for kontinuerlig utvikling. Samtidig har vi merket oss noen mindre oppløftende tendenser.

Følgende konklusjon er derfor klar: Det er behov for å fortsette arbeidet med forbedring, både overordnet og innenfor de tre områdene vi prioriterte i fjor. Innsatsen videreføres i 2018 og så lenge det er nødvendig. Ptils Hovedtema for 2018, *Sikkerhet er et verdivalg*, er en forlengelse av ambisjonen fra 2017. Vi håper og tror at næringen blir med på dugnaden. ②

Det er stort spenn i observasjonene Ptil har gjort i forbindelse med Hovedtema 2017, Trenden skal snus. (Foto: Shutterstock)

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

PÅDRIV FOR PARTSSAMARBEID

Godt samarbeid mellom arbeidstaker og arbeidsgiver bidrar til høyt HMS-nivå i norsk petroleumsvirksomhet. Styrking av partssamarbeidet var derfor et viktig innsatsområde under *Trenden skal snus*.

Partssamarbeid er sentralt i alt sikkerhetsarbeid, og derfor en naturlig spissing av Ptils Hovedtema for 2017. I selskaper med godt samarbeidsklima, hvor reell arbeidstakermedvirkning fungerer, bidrar dette positivt til arbeidet med helse, miljø og sikkerhet.

De siste årene har partssamarbeidet vært under press. Nedbemanning og økt krav til effektivisering har bidratt til dette. Når det ikke er lagt til rette for reell arbeidstakermedvirkning, kan konsekvensene bli svekket beslutningsgrunnlag for selskapsledelsen og at beslutninger er svakere forankret hos arbeidstakerne. Selskapenes evne til å skape og opprettholde robuste løsninger, henger også nært sammen med godt samarbeid og tillit mellom ledelse og arbeidstakere.

REELL MEDVIRKNING

- Selskapene må legge til rette for reell arbeidstakermedvirkning, og sørge for at lovpålagte ordninger som arbeidsmiljøutvalg (AMU) og vernetjeneste brukes på en systematisk og konstruktiv måte, sier Eva Hølmekbakk fra Ptils fagområde Arbeidsmiljø.

- Et viktig mål med *Trenden skal snus* har vært å bidra til å styrke samarbeidet mellom arbeidstakere og arbeidsgivere

og rette oppmerksomhet mot reell arbeidstakermedvirkning, supplerer kollega Tone Gulbrandsen.

- Det handler om hvordan selskapene praktisk legger til rette for verne- og AMU-arbeid, for eksempel med bruk av tid til vernearbeid, kompetansebygging og tidlig nok involvering i saker av betydning for HMS, forklarer hun.

- Vi ønsket å vurdere om rolleforståelsen og HMS-kompetansen hos partene i selskapene var tilstrekkelig. Vi ville også se på om selskapene har nok kunnskap og gjennomfører prosesser der systematisk medvirkning bidrar til å robuste løsninger, spesielt i forbindelse med raske og/eller omfattende endringer, sier Hølmekbakk.

FUNN

I løpet av 2017 gjennomførte Ptil en rekke aktiviteter rettet mot partssamarbeid og arbeidstakermedvirkning. Det ble identifisert mange avvik som vi løpende har fulgt opp overfor de aktuelle selskapene. Hølmekbakk og Gulbrandsen oppsummerer her sentrale funn fra tilsyn og møter med næringen:

- I noen selskaper ser vi at det kan være god arbeidstakermedvirkning på høyt nivå i organisasjonen, men at avstanden kan være stor fra de

som fatter beslutninger, til de som blir berørt. Denne typen sentraliserte beslutninger kan utfordre reell medvirkning for arbeidstakerne.

- Flere selskaper har uklart skille mellom tillitsvalgte og vernetjenesten når det gjelder involvering og medvirkning. Tillitsvalgte har en viktig rolle i å ivareta arbeidstakernes interesser, men de kan ikke erstatte den lovpålagte vernetjenesten. I noen tilfeller ser vi at sterk medvirkning gjennom tillitsmannsapparatet kan gå på bekostning av systematisk involvering av vernetjenesten, spesielt i forbindelse med endringsprosesser.
- Flere selskaper har få styrende dokumenter som viser hvordan medvirkning skal foregå, og hvilke oppgaver og ansvar verneombudene skal fylle. Dette resulterer i svak rolleforståelse hos enkelte verneombud, men også hos linjeledere, om hvordan de bør bruke vernetjenesten. Dette kan tyde på svak operasjonalisering av krav og forventninger til verneombudene om steds spesifikke utfordringer knyttet til HMS.
- Flere innretninger og felt har store og til dels uklare verneområder. Dette kan gjøre det vanskelig for verneom-

- budene å ha oversikt over potensielle risikoforhold i sitt område.
- Tilsyn avdekker at det på enkelte innretninger ikke er faste VO-møter og svak dokumentering av saker.
 - I flere tilsyn er det uttalt at det (i 2017) ble satt av mindre tid til vernearbeid enn tidligere, og at verneombudene involveres for sent i sakene. Påvirkningsmuligheten er begrenset som følge av dette.
 - Ptils oppfølging viser eksempler på mangelfull regelverkskompetanse og manglende opplæring om relevante arbeidsmiljøfaktorer i verneområdet. Konsekvensen av dette er redusert mulighet til å medvirke i konkrete saker. Også for AMU er kompetanse en utfordring. Ptil erfarer at det går lang tid før medlemmer i AMU gjennomfører lovpålagte kurs. Dette kan igjen bidra til å svekke kvaliteten på arbeidet som gjøres i AMU.
 - Flere AMU mangler eller har uklare mandat, og i enkelte store selskaper er det flere AMU og underutvalg. Konsekvensen kan bli uklarheter med hensyn til mandat og rapporteringslinjer mellom disse - og usikkerhet om hvor HMS-saker skal løses.
 - Det skal være likevekt rundt bordet i AMU-møtene. Ptil har ved flere anledninger erfart at det er lite bevissthet om representasjonsprinsippet, og at arbeidsgiversiden i mange tilfeller har flere representanter enn arbeidstakersiden på møtene. Det kan også være uklart hvem som representerer entreprenørene.

MER Å TA TAK I

Hølmebakk og Guldbrendsen mener *Trenden skal snus* har bidratt til økt oppmerksomhet om viktigheten av et velfungerende partssamarbeid. Våre tilsyn har medført at mange forhold er bedret gjennom året.

- På flere områder er det nå en positiv utvikling. Samtidig er det mye som gjenstår, konkluderer Hølmebakk.

- Ptil vil fortsatt være pådriver for styrket partssamarbeid. Det er selskapene som er ansvarlige for dette, og partene som i fellesskap må få det til. Vi fortsetter oppfølgingen på området i 2018. ②

Godt samarbeid mellom partene er en forutsetning for vellykket HMS-arbeid. (Foto: Shutterstock)

Ptil ser mange positive effekter etter den styrkede innsatsen med standardisering. (Foto: Shutterstock)

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

SAMLET OM STANDARDISERING

Hensiktsmessige og oppdaterte standarder er en forutsetning for det norske reguleringsregimet. Ptil bruker derfor store ressurser på standardiseringsarbeid og følger nøye med på hvordan bransjen selv utarbeider, oppdaterer og bruker standardene.

Regelverket for petroleumsvirksomheten er i hovedsak utformet med funksjonskrav. De uttrykker *hva* som skal oppnås, men ikke *hvordan*. Mange av kravene suppleres derfor av henvisninger til anerkjente normer; standarder som indikerer hvordan sikkerhetsnivået som ligger i funksjonskravet, kan oppfylles.

De siste årene har Ptil sett utfordringer både når det gjelder *utarbeidelse* og *oppdatering* av nasjonale og internasjonale standarder og når det gjelder *bruk* av standarder. Årsaken er primært knyttet til to forhold:

- Omfanget av selskapsinterne krav og spesifikasjoner har økt betydelig de siste årene. Konsekvensen kan ha vært redusert bruk av anerkjente standarder.
- Økt oppmerksomhet mot kostnader og effektivitet kan påvirke partenes tilnærming til standarder og standardisering, som igjen kan føre til endringer i standardenes faglige nivå og innhold.

MÅL

Ptil har følgende strategiske mål for vårt arbeid med standardisering innen petroleumsvirksomhet:

«Petroleumstilsynet skal bidra til å sikre at næringen har relevante standarder som oppfyller behovene for detaljerte spesifikasjoner, slik at brukerne kan etterleve funksjonelle, lovpålagte krav i regelverket.»

For å oppnå dette, skal vi:

- Være pådriver for at næringen fullt ut erkjenner standardenes viktige rolle som referansedokumentasjon i petroleumsregelverket.
- Være pådriver for at trepartssamarbeidet legges til grunn for relevant standardiseringsarbeid.
- Følge opp hvordan næringen bruker anerkjente normer og standarder for å ivareta kravene i petroleumsregelverket.
- Støtte opp om det organiserte standardiseringsarbeidet som foregår i anerkjente, nasjonale og internasjonale standardiseringsorganisasjoner.

HØYT PRIORITERT I PTIL

Ptil deltar i standardiseringsarbeid i en rekke arbeidsgrupper og komiteer nasjonalt og internasjonalt. Vi er medlem av Standard Norge og deltar i til sammen 43 ekspertgrupper, inkludert Standard Norges sektorstyre for petroleum og i representantskapet (generalforsamlingen). 24 av gruppene er nasjonale ekspertgrupper, mens 19 er regionale og internasjonale ekspertgrupper.

Ptil har også engasjert seg i standardiseringsprosjekter innen sikring og samfunnsikkerhet. Målet er å vurdere om standardene er regelverksrelevante og eventuelt påvirke videre utvikling av disse.

- Gjennom deltakelse i standardiseringsarbeidet har vi bidratt i viktige strategiske diskusjoner, i avklaringer og beslutninger om standardisering og om det faglige innholdet i standardene, sier Svein Anders Eriksson. Han leder Ptils standardiseringsarbeid og arbeidet med sikring.

- Innenfor sikring har arbeidet gitt oss en god strategisk mulighet til å påvirke og følge med på standarder som kan bli en del av normgrunnlaget i forskriftene til ny sikkerhetslov, påpeker han.

STYRKET

I forbindelse med ambisjonene for *Trenden skal snus*, ble Ptils prioritering av standardiseringsarbeid styrket. Eriksson mener utviklingen nå er positiv.

- Vi ser at industrien har tatt igjen etterslepet fra noen år tilbake med hensyn til oppdatering av standarder og revisjon av Norsok. Porteføljen er nå tilfredsstillende, sier Eriksson, som gir honnør til Standard Norge for å ha innledet et større digitaliseringsprosjekt som kan bidra til å effektivisere bruken av standarder.

HARMONISERTE STANDARDER

- Et annet viktig resultat av arbeidet i 2017, er knyttet til en sak vi har jobbet med lenge. Helt siden 2007, etter en alvorlig hendelse på boreinnretningen *West Epsilon*, har vi arbeidet for at EU-kommisjonen skal gi standardiseringsorganisasjonene CEN/CENELEC et mandat for å utarbeide harmoniserte standarder for sikkerhetskritisk utstyr innen boring og brønn. Dette lyktes endelig i 2017, og vi ser nå fram til resultatet, sier Eriksson.

SELSKAPSINTERNE KRAV

Ptil har ført tilsyn med enkeltaktører for å vurdere hvordan standarder brukes for å oppfylle regelverkskrav. Resultatene forteller at de mindre selskapene hovedsakelig viser til Norsok og andre standarder, mens de store selskapene i større grad viser til selskaps-spesifikke krav.

Ptil får gjennom tilsyn og dialog med næringen nå signaler om økende bruk av anerkjente normer. Tendensen er blant annet at de store selskapene arbeider med å redusere bruken av interne, selskaps-spesifikke krav.

UENIGHET

- Selv om næringen stiller seg bak de store linjene i arbeidet med standardisering, opplever vi ulike strategier blant partene på området, sier Eriksson.

- Mange krevende diskusjoner preget partssamarbeidet om standardisering i 2017. I enkelte saker har partene stått langt fra hverandre. Dette har medført at sektorstyret for petroleum i Standard Norge har nedsatt egne, partssammensatte grupper som skal arbeide videre med problemstillingene.

PARTSSAMARBEID

Eriksson understreker at det generelt er viktig å styrke partssamarbeidet innenfor standardisering.

- Partene må stå sammen om videreutviklingen og bruken av standardene, og de må understøtte standardenes viktige rolle i regelverket - som bidrag til gode og robuste løsninger for industrien.

- Det er viktig å bruke ressurser på standardisering, slik at næringen kan hente ut potensialet i hensiktsmessige og oppdaterte standarder.

FELLES FØRINGER

Eriksson viser til den regjeringsoppnevnte, partssammensatte arbeidsgruppen om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten (se side 12), der det var viktige diskusjoner om regelverksmodellen og betydningen av standarder.

- Rapporten fra partssammensatt gruppe konkluderer med at dagens regelverk, som i hovedsak har funksjonelle krav kombinert med bruk av standarder, er robust og bør bestå.

- Dette er en viktig konklusjon og føring for videre arbeid med standardisering. ②

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

REVIDERT ROBUSTHET

Gjennom tilsyn har Ptil bidratt til økt forståelse for betydningen av robusthet i tider med kostnadspress og nedskjæringer.

En viktig del av Ptils arbeid med robusthet har vært å øke næringens oppmerksomhet mot og initiativ til robuste løsninger. Det innebærer blant annet at selskapene må sørge for å ha sikkerhetsmarginer som gjør dem i stand til å håndtere uforutsette hendelser. Løsningene skal bidra til at farlige forhold identifiseres og håndteres effektivt. Viktige forutsetninger for å oppnå robusthet, er tilstrekkelig tid, kompetanse og ressurser.

Kravene til robuste løsninger gjelder for teknologi, kapasitet, kompetanse, organisering og styring av virksomheten i alle faser av petroleumsaktiviteten, på innretninger og anlegg i drift, på nyere innretninger og driftskonsepter - og i senfase.

- Ett av målene med Hovedtema 2017 var å undersøke om utviklingen med effektivisering og kostnadsreduksjoner ga mindre robuste løsninger, sier Kristen Kjeldstad fra Ptils fagområde Boring og brønnteologi.

- Vi ville sikre at risiko er tilstrekkelig identifisert og håndtert, sier Kjeldstad, som har ledet Ptils styringsgruppe for temaet *robusthet* i 2017.

GODE REDERRESULTATER

I løpet av 2017 ble det gjennomført en lang rekke oppgaver og tilsynsaktiviteter om robusthet i de ulike fagområdene i Ptil. Resultater og inntrykk har variert.

- I en serie på fire tilsyn så vi på hvordan ulike redere klarte å sikre robusthet i den delen av driftsorganisasjonen som har hovedansvar for å ivareta integritet i konstruksjoner og maritime anlegg.

- Vi vurderte blant annet robusthet knyttet til kompetanse i en fase med store endringer i markedet. I tillegg så vi på selskapenes evne til å håndtere feil og uforutsette situasjoner, og til å operere pålitelig under pressede betingelser.

- Robusthet ved modifikasjoner og ombygginger, inspeksjonsplanlegging og gjennomføring av inspeksjons- og vedlikeholdsprogrammer var andre tema.

- Resultatet av disse tilsynene var stort sett positive. Innen konstruksjonssikkerhet og maritime forhold på flyttbare innretninger ser vi at robustheten generelt er god, sier Kjeldstad.

- Rederiene hadde for øvrig lagt ned mye arbeid før våre tilsyn startet. Denne gjennomgangen har nok i seg selv hatt effekt og medvirket til de gode resultatene.

*Resultatene varierer etter arbeidet med spissingen robusthet. Ptil vil gjennomføre en rekke nye tilsyn på området i 2018.
(Foto: Shutterstock)*

BORING

Kjeldstad understreker at arbeidet med Hovedtema 2017 også har avdekket svekket robusthet. Som eksempel viser han til en tilsynsrekke rettet mot planlegging og gjennomføring av bore- og brønnaktiviteter.

- På forhånd hadde vi mottatt og hentet inn en del informasjon som ga grunn til bekymring. Gjennom hele året gjennomførte vi tilsynsaktiviteter for å verifisere tilstanden.

- Resultatene viste blant annet at selv om entreprenørene som regel er inkludert i planlegging og gjennomføring av bore- og brønnoperasjoner på norsk sokkel, er det tydelige forskjeller når det gjelder *hvor mye* representantene fra boreentreprenører og boreserviceselskaper blir involvert og lyttet til. Manglende involvering påvirker den totale evnen til å identifisere og håndtere svakheter og risikoforhold i operasjonene.

- Vi registrerte også store utfordringer knyttet til ivaretagelse av kompetanse, kapasitet og kontinuitet hos entreprenørene i de endringsprosessene som preget situasjonen i 2017. Samme utfordringer registrerte vi hos bore- og brønnpersonellet i noen operatørselskaper.

- For øvrig fant vi en rekke eksempler på at personell fra tredjepartsselskaper får for lite trening i å håndtere fare- og ulykkessituasjoner, og at de ikke får god nok opplæring og erfaringsoverføring etter tidligere hendelser.

- Andre observasjoner er at vi ser en del eksempler på svak kunnskap om definisjonen av risikobegrepet i regelverket, og at noen har for dårlig kunnskap om usikkerhet.

- I forbindelse med samtykkebehandling registrerer vi fortsatt at noen søknader kommer til Ptil med lite robuste forslag til brønndesign. Det er også eksempler på at endringer i borestrategi ikke er risikovurdert.

Ptil har løpende bedt selskapene rette opp i regelverksavvik og svakheter som er identifisert gjennom fjoråret.

MER ROBUSTHET

Generelt observerer Kjeldstad og arbeidsgruppen flere positive trekk etter aktivitetene i 2017:

- Økt kunnskap i næringen om konkrete utfordringer knyttet til planlegging og gjennomføring av bore- og brønnoperasjoner.
- Økt bevissthet om mangelfull kunnskap og mangelfull forståelse av risikobegrepet i regelverket.
- Økt kunnskap om usikkerhet ved planleggingen av bore- og brønnoperasjoner.
- Tilsynserfaringene viser imidlertid betydelige forskjeller mellom selskapene, og også mellom driftsenheter i samme selskap.

- I sum tyder dette på at signalene vi satt med i forkant av aktiviteten, var korrekte.

- Selv om vi har oppnådd mye bra i løpet av 2017, ser vi et klart behov for å fortsette oppmerksomheten mot kvalitet i planlegging og gjennomføring av bore- og brønnoperasjoner, sier Kjeldstad.

- Vi vil derfor ha flere tilsyn i 2018. ②

DEL

3

**ANDRE
AKTUELLE
SAKER**

Tekstar: EILEEN BRUNDTLAND

GRANSKAR DØDSULYKKE

Éin mann omkom og éin person vart alvorleg skada i ei løfteulykke på boreriggen *Maersk Interceptor* i 2017. Funn frå Ptil si gransking peikar mot alvorlege manglar ved system og prosessar for materialhandtering.

Dei to som var involverte i ulykka, som hende 7. desember i fjor, arbeidde med installasjon av ei ny råvasspumpe. Hendinga skjedde då pumpa skulle løftast og ståltaustroppa som vart brukt til arbeidet, rauk.

Det er Maersk Drilling Norge som eig *Maersk Interceptor*. Då ulykka skjedde, dreiv innretninga med brønnarbeid på Tambarfeltet i Nordsjøen, der Aker BP er operatør.

GRANSKING

Ptil sette raskt i verk gransking for å finna årsakene til hendinga. Når vi granskar, er målet først og fremst å bidra til læring - og slik redusera sjansen for at ei liknande ulykke skal skje igjen.

Granskingslaget frå Ptil var på synfaring på riggen like etter ulykka, og fann då alvorlege manglar på system og prosessar for materialhandtering.

Prosedyrane hadde blant anna for dårleg informasjon om installering av råvasspumpe. Det kom også fram at fleire av risikoane i samband med operasjonen, ikkje var identifiserte på førehand. Synfaringa på ulykkesstaden avdekkja elles feil og manglar ved løftereiskapane som blei brukte i samband med operasjonen.

PÅLEGG

Manglane vart avdekkja kort tid inn i granskinga. Den 21. desember 2017, lenge før rapporten var ferdig, valde Ptil å gje Maersk Drilling Norge pålegg om å gjennomgå system for oppfølging og bruk av laust løfteutstyr på alle sine innretningar på norsk sokkel. Selskapet vart også pålagt å gå gjennom alle operasjonar i samband med installasjon av råvasspumper på sine innretningar, og å gjennomføra nødvendige tiltak.

For å sikra erfaringsoverføring til heile bransjen, gjennomførte vi omkring same tidsrom møte om desse funna med andre riggeigarar som har liknande utstyr på sine innretningar. ³

Den endelege granskingsrapporten etter ulykka på Maersk Interceptor var ikkje ferdig då denne publikasjonen gjekk i trykken. Rapporten blir publisert på ptil.no/granskinger så snart han er klar.

EFFEKT FOR EVAKUERING

Etter at ein i 2005 avdekket svakheiter ved livbåtar på norsk sokkel, har næringa og Ptil lagt ned mykje arbeid for å betra kunnskapen og tilstanden på båtane.

Ptil fekk i 2016 ekstra midlar frå Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) for å styrka tilsynet med livbåtane. Hausten 2017 gjennomførte Ptil fleire tilsyn på området. Trass i at det vart avdekket regelverksavvik, var hovudintrykket at selskapa har sett i verk både tekniske og operasjonelle tiltak for å betra og sikra forsvarleg evakuering.

TRE OMRÅDE

Konstruksjonssvakheitene ved livbåtane vart oppdaga i samband med ein test på Veslefrikkfeltet i 2005. I åra etter har næringa jobba mykje for å styrka kunnskapen og løysa problema som etter kvart vart identifiserte.

Hovudutfordringane knytt til **fritt fall-livbåtar** omfattar skrogstyrke, framdrift og akselerasjonskreftene si påverking på menneskekroppen.

Desse er handtert på ulikt vis:

- Skrogstyrken ved at eksisterande skrog er forsterka eller at livbåten er bytta ut.
- Akselerasjonskreftene er redusert ved bytte av seter og selar, eller ved å ta enkelte sete ut av drift.
- Problema med framdrift er løyst ved å auka motorkrafta, forbetra propellen og ved å sleppa ut livbåtane når motor/propell er i gang.

Ved sjøsetting av **lårelivbåtar** er det kritisk med hurtigutløysing av kroken, slik at livbåten ikkje blir hengande i lårefallet når havnivået søkk frå bølgetopp til bølgedal. Dette er nå handtert ved å bytta til ny og forbetra krok for rask og påliteleg utløysing. ³

GRANSKINGAR I 2017

I 2017 granska Ptil fem alvorlege hendingar, mot åtte i 2016 og ti året før.

Den mest alvorlege hendinga i petroleumsverksemda i fjor, er at eit menneskeliv gjekk tapt. Med unntak av denne særskilde sak, er det positivt å registrera at færre hendingar blei granska av Ptil i 2017 enn dei to føregåande åra.

Det er ulike grunnar til at Ptil granskar. I hovudsak granskar vi dei mest alvorlege hendingane, men vi kan også etablera gransking etter situasjonar med særleg potensial for læring.

For Ptil er læring og erfaringsoverføring til næringa hovudmålet med å granska. Gjennom å granska hentar vi inn kunnskap om kva som utløysar alvorlege situasjonar. Dette er ein viktig del av den totale tilsynsverksemda.

Granskingar i 2017:

- Løftehending på Gullfaks B - 7. mars
- Gasslekkasje på Åsgard - 10. mars
- Hydrokarbonlekkasje på Gjøl - 21. juni
- Hydrokarbonlekkasje på Mongstad - 24. oktober
- Dødsulykke på *Maersk Interceptor* - 7. desember

Rapportar frå granskingane finn du på www.ptil.no/granskinger ³

RØDT LYS FOR GOLIAT

Goliatfeltet kom igjen høyt på agendaen høsten 2017, da Ptil gikk til det uvanlige skrittet å pålegge Eni å holde produksjonen på innretningen stengt.

I et tilsyn i september 2017 identifiserte Ptil alvorlige regelverksbrudd knyttet til el-sikkerhet og tennkildek kontroll på oljefeltet Goliat i Barentshavet. Operatørselskapet Eni Norge (Eni) fikk pålegg om å holde produksjonen stengt inntil selskapet hadde gjennomført en systematisk kartlegging av potensielle tenkilder om bord og reparert feil på en rekke EX*-motorer.

- Kontroll på tennkildene er helt sentralt for sikkerheten på en innretning som produserer olje og gass, sier Bjørn Thomas Bache, tilsynsdirektør i Ptil.

- Vi vurderte situasjonen som akutt og alvorlig, og ikke forenelig med produksjon. Vi påla derfor Eni å holde produksjonen stengt inntil integriteten på EX-motorene var kartlagt og motorene reparert.

Den varianten av pålegg er en lite brukt reaksjonsform fra Ptils side, fordi vi venter at selskapene selv tar aksjon når det oppstår alvorlige regelverksavvik.

- Selskapene er ansvarlige for å drive virksomheten sin sikkert. Det er de som skal ha risikoforståelsen som skal ligge til grunn for å gjøre denne typen vurderinger, sier Bache.

TETT OPPFØLGING

Før produksjonen på feltet ble gjenopptatt, dro Ptil tilbake til Goliat for å verifisere at feilene var rettet opp. Også dette bryter med vanlig praksis.

- Tidligere erfaringer med Enis oppfølging etter pålegg fra oss har vist oss at dette var nødvendig, sier tilsynsdirektøren. Han understreker at myndighetene følger Goliat tettere enn andre innretninger.

- Det har vært nødvendig med tanke på funn i våre tilsyn, kombinert med andre signaler som har kommet inn til oss.

PARTNERPLIKTER

I forbindelse med gjenopptagelse av produksjonen, valgte Ptil også å be Statoil, som er rettighetshaver i utvinningstillatelsen, om å delta i et møte sammen med Eni for å forklare hvordan Statoil har ivarettatt sine plikter.

- Alle rettighetshavere plikter å bidra aktivt i utvinningstillatelsen, blant annet ved å kontrollere at operatøren har god styring på aktivitetene, sier Bache.

- Vi forutsetter at Statoil ivarettar sine forpliktelser som partner for Eni på Goliatfeltet.

TILBAKE I PRODUKSJON

I desember 2017 ga Ptil tilbakemelding til operatøren om at myndighetene anså pålegget som etterkommet, og at Eni kunne gjenoppta produksjonen når de var klar for det.

Ptil benyttet samtidig anledningen til å understreke at myndighetenes verifikasjon om bord på Goliat ikke innebar noen godkjenning av utstyr eller sikkerhetssituasjonen. Det er Eni, sammen med Statoil, som er ansvarlig for sikkerheten på Goliat.

- Eni har gjort mye godt arbeid i perioden som har gått siden stengingen, fastslår Bache.

- Vi vil imidlertid fortsette å ha tett oppfølging av Eni og Goliat i 2018, både gjennom nye tilsyn og oppfølging av tidligere avvik. ③

*EX = eksplosjonssikkert utstyr

Foto: Eni Norge

SIKKERHET I NORD

Omfattende arbeid pågår nå i regi av Ptil for å innhente mer kunnskap om HMS-utfordringer i nordområdene.

Ptil har ekstra oppmerksomhet rettet mot den nordligste delen av norsk sokkel. Det har vært økt petroleumsvirksomhet i området de siste årene, med flere leteboringer og videreutvikling av funn. Aktiviteten vil også være høy framover. Parallelt har det vært mye diskusjon om næringen har nok kunnskap om HMS-utfordringene på denne delen av sokkelen.

KUNNSKAPSLØFT

- Ptil har vært pådriver for at næringen skal avklare hva som er de *stedsspesifikke* utfordringene i nord og innhente mer kunnskap om disse - og hvordan selskapene skal håndtere dem på en god måte, sier fagdirektør Finn Carlsen i Ptil.

- Vi har oppfordret til og lagt til rette for erfaringsutveksling, samarbeid og kunnskapsutvikling om tematikken. I tillegg har vi selv satt i gang en rekke faglige prosjekter, opplyser Carlsen.

- Med midler fra ASD og Utenriksdepartementet har vi satt i gang i alt 19 prosjekter som belyser ulike utfordringer og problemstillinger knyttet til blant annet sikkerhet innen arbeidsmiljø, boring og brønn, konstruksjon, is- og snøforhold. Andre prosjekter vi jobber med, omhandler egnede innretninger og risikoforhold ved petroleumsaktivitet i nord.

Prosjektperioden for nordsatsingen løper fram til 2019. Oversikt over alle prosjektene, med lenke til rapporter fra de som er ferdige, publiseres løpende på ptil.no.

ARCTIC SAFETY

I mars 2018 arrangerer Ptil konferansen *Arctic Safety* i Stavanger. Her vil vi presentere resultater fra ferdigstilte prosjekter og gjøre opp status for de viktigste sikkerhetsrelaterte prosjektene som er under arbeid.

- Dette er tredje gangen vi samler næringen til en stor konferanse om sikkerhet i nord, påpeker fagdirektøren.

- *Arctic Safety* er en viktig møteplass og en sentral arena for diskusjon om utfordringene vi står overfor når det gjelder sikker petroleumsvirksomhet i nord. ③

PTIL REVIDERES

Riksrevisjonen startet høsten 2017 en forvaltningsrevisjon for å vurdere om Ptils tilsynspraksis er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Det generelle målet med Riksrevisjonens arbeid er å gi Stortinget relevant informasjon om iverksettelse og virkning av offentlige tiltak. Forvaltningsrevisjonene skal på den måten bidra til en bedre og mer effektiv forvaltning.

POSITIVT

Revisjonen av Ptil har som mål å se på hvorvidt vårt arbeid med helse, miljø og sikkerhet er i pakt med oppdraget fra sentrale myndigheter.

- Vi stiller oss positive til at Riksrevisjonen reviderer og gjennomgår vårt arbeid, sier Ptil-direktør Anne Myhrvold.

- Som tilsynsetat vet vi at revisjoner bidrar til læring og gir muligheter for forbedring. Riksrevisjonen har revidert oss flere ganger før, og vi har god erfaring med dette, påpeker hun.

Forvaltningsrevisjonen av Ptil gjøres ved å gjennomgå skriftlig dokumentasjon og ved å intervjuer fagfolk og ledere i Ptil samt representanter fra næringen og andre parter. Revisjonen skal etter planen være ferdig i januar 2019.

MANGE OPPDRAG

I 2016 reviderte Riksrevisjonen 15 departementer og 240 statlige virksomheter, og kontrollerte forvaltningen av statens interesser i 124 selskaper. 26 prosent av Riksrevisjonens revisjonsarbeid i 2016 var forvaltningsrevisjoner, og 12 forvaltningsrevisjoner ble sendt til behandling i Stortinget det året. ③

Tekst: INGER ANDA

UNGDOM MED LANG ERFARING

Ptil ble etablert som egen etat 1. januar 2004. Men vi har mye mer erfaring enn en fjortis.

I 2018 fyller Ptil både 14 og 45 år. Forhistorien til den doble fødselsdagen er nok etter hvert ukjent for mange.

HISTORISK BESLUTNING

De første 31 årene av sitt liv var dagens Ptil en del av det daværende Oljedirektoratet (OD). Direktoratet hadde i tre tiår ansvar for både sikkerheten og forvaltningen av olje- og gassressursene på norsk sokkel – og hadde for øvrig rapportert til to ulike departementer siden 1979. Målet var å unngå uheldig sammenblanding av statens krav til god ressursutnyttelse og hensynet til sikkerhet og arbeidsmiljø.

Beslutningen om at OD skulle deles, ble kunngjort like før årsskiftet i 2002, som et resultat av Stortingsmelding nr. 17, ført i pennen av daværende arbeidsminister Victor Norman i Bondevik II-regjeringen. Den såkalte *Tilsynsmeldingen* fikk konsekvenser for lokaliseringen av en rekke statlige tilsyn i Norge, som skulle flyttes ut av hovedstaden.

TO MILJØER DELES

Konsekvensen ble altså betydelig også for OD, men ikke på grunn av geografi. I resolusjonen for det nye tilsynet som nå skulle dannes, ble det spesifikt sagt at OD og den nye etaten skulle samlokaliseres i Stavanger, der adressen hadde vært siden starten i 1973.

Langt viktigere var det at endringen betydde deling av de to bærebjelkene i direktoratet; sikkerhetsdivisjonen og ressursdivisjonen. Dette rokket også ved et helhetsprinsipp mange støttet, og det skapte stor debatt – ikke minst internt.

Rent praktisk betydde beslutningen at det nye tilsynet måtte utformes og være fullt operativt innen ett år.

SAMMEN

I løpet av 2003 fikk den nye etaten navnet Petroleumstilsynet og forflyttet seg til den ene delen av det felles kontorbygget, og 1. januar 2004 ble Ptil formelt en del av norsk petroleumsförvaltning. Etter hvert har både OD og Ptil flyttet inn i egne hus, men holder ennå til på samme tomt og dyrker godt naboskap. I prosessen rundt delingen av OD ble det tydelig sagt at de to nye etatene skulle samarbeide om viktige valg og beslutninger som berører både sikkerhet og ressursforvaltning.

Og samarbeid har det vært – i alle 14 år. Som statlige aktører er det prioritert hos begge å diskutere og informere hverandre om sentrale saker og beslutninger. Som naboer er det verken krevende eller komplisert å møtes.

Den felles fødselsdagen i april markeres først og fremst innomhus. Men etatenes fortid og historie kan også være en viktig påminnelse utomhus. ③

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

SIKKER DIGITALISERING

Næringen er i en brytningstid, der eldre systemer og arbeidsprosesser utfordres av ny teknologi og digitalisering. Ptil har satt i gang en rekke prosjekter for å definere både muligheter og mulige problemstillinger ved utviklingen.

Petroleumsindustrien blir stadig mer avhengig av digitale systemer, og selskapene har ambisiøse planer om økt bruk av digital teknologi - innenfor hele verdikjeden. Utviklingen går fort, og Ptil har behov for å ha god oversikt over både digitalisering og IKT-sikkerhet.

NY RISIKO

I 2017 startet Ptil et prosjekt for å videreutvikle kunnskapen om digital teknologi. Prosjektet skal blant annet vurdere hvordan digitalisering påvirker risiko, og hvilke sikkerhetsmessige gevinster det kan gi.

- Digitalisering gir nye muligheter og kan løse mange utfordringer. Men det er viktig å være bevisst på at introduksjon av ny teknologi, nye prosesser og nye arbeidsmåter også kan by på nye utfordringer og nye former for risiko, sier Linn Iren Vestly Bergh, som leder Ptil-prosjektet.

- Selskapene må se digitalisering i et helhetsperspektiv, og sørge for at de har god oversikt over hvilke konsekvenser endringer og nye tiltak kan ha for helse, miljø og sikkerhet, understreker hun.

GEVINSTER

I petroleumsnæringen handler digitalisering først og fremst om videreutvikling og bruk av verktøy og prosesser som skal gi bedre grunnlag for beslutninger, bedre samhandling og automatisering. Bedre arbeidsprosesser er blant hovedmålene.

Bruken av digital teknologi i denne bransjen inkluderer

big data, roboter og autonome fartøy, integrerte operasjoner, automatisering av boreoperasjoner og *the digital oilfield*.

IKT-SIKKERHET

Ny teknologi og flere integrerte systemer fører også til større kompleksitet og økt sårbarhet. I 2018 gjennomfører Ptil flere store prosjekter innenfor IKT-sikkerhet.

Våren 2017 førte vi tilsyn med samtlige operatører og riggeiere knyttet til menneskelige, teknologiske og operasjonelle forhold ved IKT-sikkerhet. Prosjektene vi jobber med i 2018, bygger videre på lærdommen fra denne tilsynsserien og på andre erfaringer vi har gjort oss.

- Vi ser blant annet at mer data nå deles mellom ulike systemer. Samtidig observerer vi at data fra kontrollsystemer og industriell teknologi gjøres mer tilgjengelig, sier Espen Seljemo i Ptil, som leder noen av prosjektene innen IKT-sikkerhet.

- Flere systemer blir koblet sammen i nettverk, og informasjonen blir på den måten introdusert for mer sårbarhet og nye angrepsflater, sier han.

- Satsingen vår på IKT-sikkerhet vil gå over flere år. Vi skal i dybden for å få mest mulig kunnskap om den teknologiske utviklingen og se på hvordan den påvirker risikobildet. Dette vil vi gjøre i form av tilsyn og samarbeid med partene i virksomheten og nasjonale aktører innenfor IKT-sikkerhet, sier Seljemo.

- Overordnet er målet med Ptils prosjekter å følge opp at næringen holder et forsvarlig nivå for IKT-sikkerhet. ③

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

FAGLIG PÅFYLL

En viktig oppgave for Ptil er å legge til rette for formidling og utveksling av kunnskap og erfaringer mellom aktørene i næringen. Det gjør vi blant annet ved å invitere industrien til konferanser, fagdager og debattmøter.

I 2017 gjennomførte vi en rekke arrangementer, blant annet:

- Arbeidsmiljø ved omstilling i petroleumsnæringen og verftsindustrien
- Presentasjon av RNNP-resultatene
- Fagdag om sikring
- Fagdag om lekkasjedeteksjon (sammen med Miljødirektoratet)
- Seminar om korrosjon under isolasjon
- Fagdag om barrierer
- Risikoseminar
- Fagdag om varsling (sammen med Arbeidstilsynet)
- Sikkerhetsforums årskonferanse
- Fagdag om konstruksjonssikkerhet
- Presentasjon av RNNP – akutte utslipp
- Fagdag om innovasjon
- Oppfølging etter IKT-tilsyn
- Entreprenørdagen
- Topplederkonferansen 2017

Flere av fagdage og konferansene arrangeres årlig eller med andre faste intervaller.

Nytt i 2017 var en egen fagdag om innovasjon. Innfallsvinklne til temaet omfattet sikkerhet, forskning og industrialisering - og inkluderte gode diskusjoner om hva som hemmer og fremmer innovasjon og hva som må til for å sikre innovasjon i tiden framover. Det blir ny fagdag om innovasjon høsten 2018. ③

Tekst: EILEEN BRUNDTLAND

MEST MULIG NORSK

Bekymringsmeldinger, tilsyn og RNNP-tall viser at det er utfordringer knyttet til språk. Men regelverket er tydelig: Norsk skal være førstevalg i petroleumsvirksomheten.

Rammeforskriften § 14 slår fast at norsk språk skal brukes i størst mulig grad i forbindelse med petroleumsvirksomhet. Dette gjelder både skriftlig og muntlig. I veiledningen åpnes det opp for enkelte unntak. Arbeidsgiver kan velge å ikke oversette dokumenter til norsk dersom selskapet kan dokumentere at det ikke anses som hensiktsmessig å bruke norsk, at det ikke er av sikkerhetsmessig betydning at dokumentet ikke finnes på norsk – og at det ikke går på bekostning av sikkerheten.

I maskinforskriften er det også krav til norsk språk i bruksanvisninger.

FØLGES OPP

- Vi venter at selskapene legger til rette og velger et språk som er hensiktsmessig for alle som er involvert i aktivitetene deres, slik at sikkerhet og arbeidsmiljø

blir ivaretatt, sier Tone Gulbrandsen fra Ptils fagområde for Arbeidsmiljø.

- Dette følger vi opp i tilsyn, for eksempel ved gjennomgang av prosedyrer og bruksanvisninger. Vi sjekker også hvilket grunnlag selskapet har for å beslutte bruk av andre språk enn norsk, opplyser hun.

ENGELSK FLORERER

Tall fra RNNP viser at nærmere 40 prosent av offshoreansatte som svarte på spørreskjemaundersøkelsen i 2015, er helt eller delvis enige i at det oppstår farlige situasjoner på grunn av språk.

Ptil mottar også bekymringsmeldinger knyttet til språk. Spesielt meldes det om at engelsk ofte erstatter norsk som arbeidsspråk i petroleumsnæringen. Det framkommer at også i selskaper med nesten bare norske arbeidstakere, er kommunikasjonen basert på engelsk.

Dette gjelder blant annet i styrende dokumenter og på en rekke møter - også i AMU og på sikkerhetsmøter.

- For arbeidstakerne innebærer dette at de ikke alltid forstår de styrende dokumentene, og at de i mindre grad deltar i viktige diskusjoner om arbeidsmiljø og sikkerhet, sier Gulbrandsen.

- Resultatet av feil språkvalg kan være svekket arbeidstakermedvirkning. I tillegg ser vi at beslutninger som har betydning for helse, arbeidsmiljø og sikkerhet, gjerne ikke er godt nok belyst. Mange arbeidstakere kan derfor gå glipp av viktig informasjon. Konsekvensen kan være at instruksjoner ikke blir fulgt i kritiske situasjoner. ③

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

HJELP TIL Å STYRE RISIKO

Risikostyring handler om å beskytte mennesker, ytre miljø og materielle verdier. Med et eget notat håper Ptil å bidra til bedre forståelse av hvordan god risikostyring kan utføres i praksis.

Ptil gir i 2018 ut et notat som beskriver viktige sider av risikostyring. Notatet er ikke en del av det formelle petroleumsregelverket, og det innfører ingen nye krav, men uttrykker Ptils ståsted som kunnskapsformidler og fagorgan.

- Målet med notatet er å bidra til å videreutvikle næringens risikostyring. Ledere og beslutningstakere er målgruppe for dokumentet, opplyser Bjørnar Heide, som har ledet arbeidet hos Ptil.

- Våre forventninger er at målgruppen bruker notatet som innspill i sitt arbeid med risikostyring, sier Heide.

INTEGRERING

I notatet legger vi vekt på at risikostyring fungerer etter hensikten først når den integreres i øvrige beslutningsprosesser.

- En helhetlig tilnærming sikrer balanse i prioriteringene, også mellom ulike områder og ulike deler av organisasjonen. Før beslutninger blir fattet, skal alle relevante problemstillinger være tilstrekkelig belyst, og usikkerhet skal være en del av analysen, sier han.

- Kravene til robusthet er sentralt her - fordi det kan oppstå overraskelser. Robusthet må særlig vektlegges for hendelser med stort potensial. Kunnskap, involvering, forpliktelse og engasjement for sikkerhet, er kjerneverdier som skal være fundament i alle beslutningsprosesser, i alle ledd av organisasjonen.

STOR PROSESS

Det nye notatet dekker utvalgte tema innenfor risikostyring. En rekke spørsmål har vært debattert underveis - i faglige møter mellom myndigheter, operatører, redere, entreprenører, arbeidstakerorganisasjoner og representanter fra akademia. De ulike aktørene har gjennom prosessen belyst hva de mener er viktig i sammenheng med risikostyring.

Kort skissert har debatten dreid seg om følgende tema:

- Hva som må til for å få til god risikostyring
- Hvilke verktøy som er til hjelp i risikostyringen
- Hvilke sentrale forutsetninger og prinsipper som ligger til grunn for helhetlig og integrert risikostyring
- Hva man oppfatter som de største utfordringene
- Hva som er nødvendige suksesskriterier ③

Tekst: ØYVIND MIDTTUN

USYNLIG FARE

Mange offshoreinnretninger og landanlegg er i en kritisk alder for å utvikle korrosjon under isolasjon (KUI). Ptil retter derfor ekstra oppmerksomhet mot denne typen problemer.

KUI har vært årsak til flere uønskede hendelser de siste årene, noen svært alvorlige. Det er også gjort funn knyttet til KUI i flere av Ptils granskinger.

Vi har jobbet mye for å øke næringskunnskap om og oppmerksomhet mot temaet. KUI-utfordringer er blant annet tatt inn i arbeidet med regelverksutvikling og standardisering, og det er belyst på fagdager, seminarer, konferanser og i møter med andre lands myndigheter. Det er også ført tilsyn med KUI.

- Det er ikke noe nytt at materialer korroderer. Utfordringene kommer når det korroderer under isolasjon. Tilstanden blir vanskelig å avdekke uten omfattende avisolering, sier Sandra Gustafsson i Ptils fagområde Konstruksjonssikkerhet.

- Korrosjon kan utvikle seg raskt, særlig ved høye temperaturer og i kloridholdig havklima, påpeker hun.

Gustafsson forteller at det er stor variasjon mellom anleggenes isolasjonsdesign og selskapenes praksis for systematisk oppfølging av KUI.

- Mangel på egnede inspeksjonsverktøy har også gjort kartlegginger og kritikalitetsvurdering vanskeligere. KUI har ikke hatt nok oppmerksomhet og prioritet fra ledelsen i operatørselskapene, og dermed heller ikke gode nok rammebetingelser.

BEDRING

Gustafsson understreker at vi nå ser tegn til økt oppmerksomhet om KUI-utfordringer.

- Vi ser at selskapene tenker nytt med hensyn til materialvalg, design, økt bruk av «rustfrie» kvaliteter, bedre overflatebehandling, valg av isoleringsmaterialer, utvikling av inspeksjonsverktøy og sam-

arbeid på tvers av fagdisipliner.

- KUI er i større grad kommet på ledelsens agenda. Flere alvorlige hendelser har nok bidratt til dette. Vi observerer at det er iverksatt forbedringsarbeid med styring av denne typen risiko. Flere forskningsprosjekter er også i gang, og det arbeides med revisjon av standarder i Norge, England og EU, opplyser hun – men etterlyser enda flere initiativer for utvikling av inspeksjonsverktøy.

- Det gjelder å samle kunnskapen og lære av hverandre, slik at risiko for alvorlige hendelser kan reduseres og kontrolleres både på gamle og nyere innretninger.

- Stål vil fortsatt ruste, så utfordringer med KUI må bransjen fortsatt ta alvorlig. ³

Foto: Morten Gjerstad

Artiklar frå Sikkerhet - status og signaler kan du òg lesa på ptil.no/sss2018. Filmar og videoar knytta til publikasjonen finn du på ptil.no/video. Surfaren på dette biletet er også med der. (Foto: Morten Gjerstad)

ANSVARLEG UTGJEVAR
Petroleumstilsynet
Professor Olav Hanssens vei 10,
Postboks 599,
NO-4003 Stavanger
Telefon: 51 87 32 00
E-post: postboks@ptil.no
Nettstad: www.ptil.no

REDAKSJON

1. Inger Anda
(sjefredaktør/journalist)
2. Øyvind Midttun
(redaktør/journalist)
3. Eileen Brundtland
(journalist/nettredaktør)
4. Morten Gjerstad
(fotograf og videojournalist)
5. Janne-Beth Carlsen N'Jai
(grafisk designar)
6. Gunlaug Leirvik
(nettpublisering)
7. Margrethe Hervik
(distribusjon)
8. Caroline Lagoutte
(kvalitetssikring)

OPPLAG

Norsk: 7500
Engelsk: 2500

PAPIR

Omslag: Munken Polar, 300 gram
Materie: Munken Polar, 150 gram

TRYKK

Gunnarshaug Trykkeri

Redaksjonen for
Sikkerhet – status og signaler
blei avslutta 12. februar 2018.
Publikasjonen blei utgjeven
27. februar 2018.

SIKKERHET
STATUS & SIGNALER
2017-2018

ISSN: 1890-4483